

JOHN ASHBERY

Önarckép konvex tükörben

Ahogy Parmigianinónál a jobb kéz
A fejnél nagyobb, a néző elé vágva
És elfordítva könnyedén, mintha védené,
Amit hirdet. Ólomüveg ablakok, öreg gerendák,
Szörme, rakott muszlin és korallós gyűrű egyesül
Az arcot kísérő mozdulatban, mely úgy úszik
Egyre tovább, akár a kéz,
Mely azonban fektetve nyugszik. Azzal azonos, amit
Leválaszt. Vasari mondja: „egy nap Francesco elhatározta,
Hogy megfesti önarcképét, s e célból egy domború tükörben
Figyelte magát, olyanban, melyet a borbélyok használnak...
Egy esztergályossal épp ezért fagömböt
Készítettett, aztán kettévágatta és
A tükör méretére csiszoltatta, majd nekiállt, hogy
Tudása legjavával lemásolja, amit látott az üvegben”,
Elsősorban önnön tükörképét, melynek a portré
Elmozdított tükörképe lett.
Az üveg csakis azt tükrözhetett, mit ő látott,
Mely célnak épp elég volt: arcképe
Fölkenve, bebalzsamozva, 180 fokos szögbe vetítve.
Az adott napszak, vagy a fény sűrűsége,
Mely arcához rögzül, eleven
Épségében őrizte meg az érkezés ismétlődő
hullámaiban. A lélek megalapítja magát.
De milyen messze úszhat ki a szemem keresztül,
Hogy még biztonságosan visszaérjen? Mivel a tükör
Felszíne domború, a táv jelentősen
Megnő; s ez épp elég, hogy bizonyítsa,
A lélek fogoly, kivel emberségesen bánnak, függésben

* *John Ashbery* (1927) a kortárs amerikai költészet élő klasszikusa. Több mint húsz verseskötete jelent meg; verseinek komplexitása a posztmodern jelzőt hívta elő kritikusaiból. Hazájában minden jelentős irodalmi díjat megkapott, kötetait számos nyelvre lefordították. Magyarul még nincs önálló könyve. Az általunk közölt hosszúvers (a költő egyik legjelentősebbnek tartott munkája) a következő kötetben jelent meg: *John Ashbery, Self-portrait in a Convex Mirror*, Viking Press, New York, 1975.

Tartják, és így képtelen távolabbra jutni,
Mint a képre szegeződött tekinteted.
Vasari szerint mindez „elképesztette”
Kelemen pápát és udvarát, kik megbízást ígértek,
Mely nem jött létre soha. A lélek maradjon, ahol van,
Legyen bár nyugtalan, hallgassa az esőcseppeket az üvegtáblán,
A szélben rongyolódó őszi levelek sóhaját,
Szabadságra áhítóznán, odakintre; ám maradnia kell
Saját helyén pózolván. A lehető legkisebb mozdulatokat
Teheti csak. Ezt állítja a portré.
De ott van abban a tekintetben a gyengédségnek, élvezetnek
És megbánásnak az elegye, az önmérséklet
Olyan erejével, hogy az ember képtelen hosszan nézni.
Túl egyszerű a titok. Égető a sajnálat,
Forró könnyeket fakaszt: mert nem lélek a lélek,
Nincsen titka, hisz kicsi, és odúját
Pontosan kitölti: figyelmünk pillanata a tere.

Ez a dallam, de nincsenek szavak.
A szavak spekulációk csupán
(A latin *speculumból*, tükörből):
Keresik és nem találják a zene jelentését.
Az álomnak csak a pózait látjuk,
Irányítását a mozdulatnak, mely látványba
Fordít egy arcot az esti ég alatt, a téves
Zúrzavar hitelesítő bizonyítéka nélkül.
De ilyen a gömbbe zárt élet.
Szeretné kinyújtani kezét
A gömbből, de a kiterjedés, melynek
Maga is része, nem engedi.
Nem a reflex, hogy elrejtünk
Valamit, hanem épp ez, mi ennyire kiemeli a kezét,
Amint az kissé visszahúzódik. Simára
Formázni, mint egy faldarabot, lehetetlen:
Egy körcikkelyhez kell csatlakoznia,
Visszakanyarodva a testhez, mihez valószínűtlen
A kapcsolata, támasztva és bekerítve az arcot,
Melyen úgy olvasható az erőfeszítés,
Akár egy mosoly tűhegye, egy szikra
Vagy csillag, amiről már azt se tudjuk, tényleg láttuk-e,
Mikor a sötétség visszatér. A megtévedt fény, melyben

A finomság parancsa a felvillanás ötlete
 Előtt enyészik el: jelentéktelenül, de szándékosan.
 Francesco, elég nagy a kezed,
 Hogy megtörje az égboltot, és túl nagy,
 Gondolhatnák, hogy finom hálót szőjön,
 Amely csak fogságát hosszabbítaná meg.
 (Nagy, de nem durva, más a léptéke,
 Akár egy tengerfenéken szendergő bálna
 Összevetve az apró, öntelt hajóval
 A felszínen.) De szemeid azt hirdetik,
 Hogy minden felszín. Az a felszín, ami ott van,
 És nem létezhet más, csak ami ott van.
 Nincsenek rejtékhelyek a szobában, legfeljebb fülkék,
 És nemigen számít az ablak se, vagy az a
 Szeletnyi üveg vagy tükör a jobb oldalon, még
 Az időjárás jelzőjeként sem, franciául
Le temps, a szó az időt is jelenti,
 Egy olyan folyamatot követve, amelyben a változások
 Pusztán vonásai az egésznek. Változatlan az egész
 A változékonyságon belül, egy gömb, akár a sajátunk, mely
 A vákuum talapzatán nyugszik, mint pingponglabda
 A biztos vízszugáron.
 Ahogyan nincsenek szavak a felszínre, vagyis
 Arra, hogy mi is az valójában, nem
 Felület, hanem egy látható mag, ugyanígy
 Nincs kiút a pátosz vs. tapasztalat problémából.
 Maradsz csökönyös, higgadt
 Pózodban, mely nem ölelés, nem is figyelmeztetés,
 De mindkettőből van benne valami; tiszta
 Állítás, mely nem állít semmit.

A léggömb pukkan, a figyelem
 Lanyhán elfordul. Felhők
 Tolulnak föl a pocsolyában fűrészfogú töredékekként.
 A barátokra gondolok,
 Akik engem jöttek megnézni, milyen
 Volt a tegnap. A különös szemszög,
 Amelyből az emlék rátör az álmodó modellre
 A műterem csöndjében, míg a ceruza kézbevétele
 Fontolgatja önarcképéhez.
 Mennyien eljöttek, elidőztek itt,

Világos vagy sötét beszédeket tartva, melyek részeddé lettek,
Akár a fény a szélfúttá köd és a homok mögött,
Szűrve és alakíttatva, míg nem marad
Részed, mi biztosan te vagy. Azok a hangok mindent
Elmondtak neked a szürkületben, és a mese folytatódik,
Az emlékezet szabálytalanul lerakódott kristálycsomóinak
Alakja szerint. Kinek a behajlított karja irányítja,
Francesco, a változó évszakokat és a gondolatot,
Mely lehámlik és messze száll, lélekszakadva,
Ahogy az utolsó makacs levél válik el
A nedves gallytól? Nem mást látok ebben, mint kerek
Tükröd káoszát, mely mindent elrendez
Üres szemed tudatlan sarkcsillaga körül,
Mely álmodik, de nem mutat meg semmit.
Érzem, ahogy a körhinta elindul lassan,
Aztán egyre csak gyorsul és gyorsul: az asztal, papírok, könyvek,
Barátok fotói, az ablak és a fák
Egyetlen semleges szalaggá állnak össze, mely mindenütt
Körbevesz, akárhová nézek.
És nem tudom elmagyarázni a kiegyenlítés műveletét,
Hogy miért kell mindennek összefornia ugyanazzá
Az egynemű anyaggá, bensőnk magmájává.
A kalauzom ezekben a témákban te vagy,
Szilárdan, homályosan, mindent ugyanannak a mosolynak
A másával fogadsz, és amint az idő fölgyorsul, mindjárt
Későre jár, az egyetlen, amiről tudhatok, az egérút,
A távolság közöttünk. Réges-rég volt,
Hogy a szétszórt bizonyíték jelentett valamit,
Az esetlenül továbbhaladó nap
Apró balesetei és örömei,
Egy háziasszony munka közben. Immár lehetetlen
Az ezüstös homályban ama tartományokat helyreállítani,
Ennyi az eredménye munkádnak, hogy nekikezdtél
„Tudásod legjavával mindent lemásolni, amit az üvegben látsz”,
Már csak azért is, hogy tökéletesítsd és eltöröld az idegenséget
Mindörökre. Szándékaid körforgásában mégis van
Valami, ami továbbviszi a bűvöletet én és én között:
A szem villanása, muszlin, korall. De mindez lényegtelen,
Hisz e dolgok mind olyanok, mint ma,
Mielőtt bárki árnyéka belenőne
A háttérből a holnap gondolataiba.

A holnap könnyű, de a ma feltérképezetlen,
Elhagyatott, és mint bármely tájkép, vonakodik
Engedni a perspektíva törvényeinek,
Végső soron a festő mély
Kételyének, mely eszköznek gyöngé, de
Szükséges. Persze vannak lehetséges
Dolgok, ennyit tud, de nem tudja,
Melyek azok. Egy nap megpróbálunk
Annyi mindent elvégezni, amennyi elképzelhető,
És így talán el is boldogulunk majd
Néhánnyal, de ennek semmi köze
Nem lesz ahhoz, amit mára ígértek,
Tájképünk elsodródik tőlünk, hogy a horizontba
Tűnjön. Elegendő most a fedés csillogása,
Hogy az ígéretek lehetőségét egyetlen
Felszín-darabként megtartsa, innen ténfereghessünk
Haza, hogy e még erősebb
Lehetőségek megmaradhassanak egésznek
Próbátétel nélkül. Éppenséggel
A buborék-szoba héja kemény, mint
Egy hullótojásé; minden a megfelelő működésre
Programozva: több az egész, mint a külön-külön
Hozzáadott részösszegek, és amint
Épp csak hozzászokott valaki a zajhoz,
Ami egykor ébresztette, ám közben a zaj elmaradt,
Úgy ez a szoba, mint egy homokóra, őriz valamely áramlást
A minőségének vagy az éghajlatnak módosítása nélkül
(Kivéve talán a zord és majdnem láthatatlan
Fölfénylést, melynek fókusza a halálig élesedik – de erről
Majd később). Ami az álom vákuuma kéne legyen,
Úgy telik be folyton, mintha csöpögne az álmok
Forrása, hogy viaszosan harsogjon
Az egyetlen álom, akár a kerti rózsák,
Dacolva a luxusingatlani törvényekkel, hagyva,
Hogy fölédredjünk és élni kezdjünk ott,
Ami rosszhírű környékké lett időközben. Sydney Freedberg
A maga *Parmigianinójában* így beszél erről: „Ennél a portrénál
A realizmus nem objektivitást eredményez, hanem bizarrságot...
Bár a torzulások nem teszik a képet
Diszharmonikussá... A formavilág megtartja
Az ideális szépség erős súlyait,” épp mert

Álmaink táplálják, következetlenül, míg egy napon
Fölfedezzük a hátramaradt lyukat. Még ha jelentésük nem is lett
Világosabb, jelentőségük igen. Táplálni voltak hivatottak
A mindőjüket magába foglaló egyetlen álmod, amint
Visszajükra fordultak a gyűjtőtükörben.
Valójában nem is láttuk őket; innen az idegenségük.
És ez csak akkor tűnik föl, mikor már megindultak,
Mint egy hullám, megtörve a sziklán, alakját
Adva föl a gesztusban, amely az alakját kifejezi.
Ez a formavilág megtartja az ideális szépség erős súlyait,
Amint a torzításról való ideáinkat dűlja titokban.
De mért is lennének e viszonytól boldogtalanok, hogy
Az elmerülő álmokban folytatódhatunk?
Valami életszerű következik be, az álomból
Kifelé tartva, majd törvényerőre emelkedve.

Amint kezdenék róla elfeledkezni,
Sztereotípiaként mutatja magát ismét,
Bár szokatlan sztereotípiaként, az arc
Lehorgonyozva lehetőségeinek eredőjében,
Újakat is megszólítva, „inkább angyal, mint ember” (Vasari).
Talán egy angyal épp úgy néz ki, mint minden,
Amit elfelejtettünk, azokra az elfeledett dolgokra
Gondolok, mik kicsit se tűnnek ismerősnek, ha
Újra látjuk őket, noha elmondhatatlanul elvesztek,
Még ha miénk is voltak egykor. Ez volna a pont,
Ahol az ő privát szférájába hatolhatunk, aki
„Kontárkodott az alkímiával, de nem
A művészet túlbonyolíthatóságából kívánt vizsgázni
Független tudós szellemével, inkább eszközként
Használta azt, hogy bemutathassa a nézőknek az újat és a csodát”
(Freedberg). A későbbi portrék, mint az Uffizi-beli
„Úr”, a Borghesében az „Ifjú prelátus” és
A nápolyi Anthea manierista
Feszültséggel teli, de emitt, mint Freedberg is rámutat,
A meglepetés és a feszültség inkább konceptuális,
Mint a megvalósításban tetten érhető.
Az Érett Reneszánsz konzonzonanciája
Van jelen (torzítva bár) a tükörben.
A bemutatás finomsága itt az újdonság,
A kerek tükörfelület vágya

(A legelső tükörportré),
Hogy becsapva érezhesd magad egy pillanatra,
Mielőtt rájössz: a tükörkép
Nem a tiéd. Hogy úgy érezzed magad,
Mint valamelyik megrabolt Hoffmann-karakter,
Akitől elvették a tükörképét, kivéve azt, hogy
Egész lényem mintha a festő szigorú
Másságával lenne behelyettesítve az ő
Szobájában. Megleptük
Munka közben, nem, ő lepett meg minket,
Mint dolgozik. A kép már majdnem kész,
Majdnem oda a meglepetés, mint amikor
Elképeszt a hirtelen jött havazás, amelynek már vége is,
És nyomában csak hófoltok és ragyogás marad.
Addig történt, míg idebenn voltál, aludtál,
És oktalanság lett volna csak emiatt
Ébren maradnod, bár a napnak
Vége, és nehéz lesz este
Álomba merülni; sokáig fönn leszel.

A város árnya bőr alá hatol
Sürgetésével: Róma, ahol Francesco a *Sacco*,
A fosztogatások idején is munkában volt: leleményei
Elkápráztatták a rátörő katonákat;
Úgy döntöttek, életben hagyják. Bécsbe
Távozott, ahol ma is látható a festmény, ott
Láttam én is 1959 nyarán Pierre-rel; de New York,
Most itt vagyok – logaritmusa
Más városoknak. E táj apákkal-
Fiúkkal és ingajáratokkal eleven;
Itt külsőségek, gesztusok, szóbeszédnek nyomán köttetik
Az üzlet. De ez már a város másik élete,
A precízen fölskiccelt, azonosítatlan
Műterem tükrének hátsországa. Mely az életet szívná
Ki e műteremből, föltérképezett
Terét kiárusítaná, elszigetelné.
A művelet időlegesen elakadt.
De érkezik az új, valamilyen új precizitás
A széllel. Kibírod,
Francesco? Elég erős vagy hozzá?
Hozza a szél, nem tud róla, maga

Hajtja magát vele, vak, fogalma sincsen
Önmagáról. A tehetetlenség, ami minden tevékenységet,
Legyen az titkos vagy nyilvános, megcsapol;
Érthetetlen, érezhető szavak
Sóhaja, a hűvösség, a fonnyadás,
Fokok és félszigetek mellett halad el
Levélezeteden, szárazulatok felé tart
És a nyílt tenger kimosdott, levegős titkossága iránt.
Ez a negatív oldal. A pozitív oldal magát
Az életet veteti veled észre, és a feszültséget,
Mi épp tűnni látszott, és most,
Ezzel az újfajta kérdésfeltevéssel gyorsan ki is
Megy a divatból. Akik klasszikussá akarnak válni,
Dönteniük kell, melyik oldalon állnak.
Az ő hallgatagságuk ásta alá a városi
Színteret, a kétértelműségeket szándékoltnak
Mutatva, fáradtnak, egy vénember játékainak.
Egy valószínűtlen kihívó, az kéne nekünk most,
Zörgessen be az elkápráztatott kastély
Kapuján. Érveid, Francesco,
Elcsépeltté váltak; nem követte őket válasz,
Sem válaszok. Ha elnyeli őket a por
Akár most, hát csakis azért, mert itt az idő
Már egy jó ideje, de nézz most rám, figyelj:
Meglehet, ismeretlen zugokban egy másik
Élet van itt raktáron, és akkor ez volna,
És nem mi vagyunk a változás; mi vagyunk az,
És ha visszajuthatnánk épp oda, ráébredve valamiképpen
A látszatra, arcunk a bolygó felé fordítva, amint épp kel,
És közben mégis rendben tűnnénk föl:
Idegeink rendben, a légzésünk normális. És mert ez metafora,
Ami minket befogad, aminek részei vagyunk és
Élhetünk benne, amint valóban éltünk is,
Csak elménk maradjon nyitott az afféle kérdésre,
Amely, mint látjuk majd, nem véletlenszerűen,
Hanem egy senkit sem fenyegető rend szerint
Megy végbe – mindez normális, így esnek meg a dolgok,
Koncentrikusan egymásra hízó napok
Egy élet körül: így van ez rendjén, ha belegondolsz.

Egy könyvlapozásnyi szellő
Hozza vissza az arcod: a pillanat
Épp akkora részt metsz ki az eljövendő
Kellemes megérzés homályából.
A térbe zártság „maga a halál”,
Ahogy Berg mondja Mahler Kilencedikjének egyik szólamáról;
Vagy, hogy Imogent idézzem a *Cymbeline*-ből, „Ennél már
Élesb nem lehet a kinhalál”*, hisz,
Habár csak gyakorlásból vagy taktikából, hordozza
Egy meggyőződés lendületét, mely épül már egy ideje.
Pusztá feledékenység el nem tüntetheti,
Ahogy az óhaj sem hozza vissza, ameddig megmarad
Álmai fehér csapadékaként,
A látványok éghajlatában szétszóródva világunk fölött,
Mint ruha a madárkalitkán. De az biztos,
Hogy ami szép, így mintha csak egy bizonyos élethez
Kötődne, átélt vagy sem, átvezetve egy formába,
Melyet a közös múlt nosztalgiája itat át.
A fény olyan lelkesedéssel süllyed ma,
Melyet máshonnan már ismertem, tudván,
Miért is tűnik oly jelentősnek, hogy mások is ugyanígy éreztek
Évekkel korábban. Tovább faggatom
E tükröt, mely többé már nem enyém egészen,
Mivelhogy a lét eleven úrje lesz
Ezúttal osztályrészem. És a vázánk is mindig tele van,
Éppen annyi hellyel, amit alakja kiad,
S amit bármivel kitölthetünk. A minta,
Mit látunk, nem tekinthető úgy,
Mint önmaga, csak úgy, mint bármi,
Ami az időn kívül képzelhető – nem csak gesztus,
De bármi más, kifinomult, felfogható állapotában.
De minek a tornáca ez az univerzum,
Ahogy áramlik ki és be, előre-hátra,
Nem akar körbevenni minket, és mégis ez az egyetlen,
Mit láthatunk? A szeretet valaha
Elbillentette a mérleget, de ma árnyékba húzódott, láthatatlan,
Jelen van bár titokzatosan, itt, köröttünk valahol.
De tudjuk, hogy nem lehet beiktatni
Két szomszédos pillanat közé, s hogy kanyarulatai

* Rákosi Jenő fordítása

Nem vezetnek máshová, csak újabb mellékfolyókba,
Míg beleürítik magukat egy homályos
Megérzésbe, ami soha nem lesz kiismerhető,
Még ha úgy tűnik is, hogy mindannyian
Tudjuk, mi ez, és még beszélni is bírunk
Róla egymással. De a kinézet,
Mit valaki jelként visel magán, előretörésre
Is készíthet, semmibe véve a kísérlet
Nyilvánvaló naivitását, azzal sem törődve,
Hogy senki sem figyel, hiszen a fény fel lett
Gyújtva egyszer s mindenkorra a szemükben,
S jelen van, sértetlenül, folyamatos zavarként,
Csendes ébrenlétben. A felszínen úgy látszik,
Nincs különleges oka, hogy e fénynek
A szeretetben kéne fókuszálnia, vagy, hogy miért
Zuhan a város gyönyörű külvárosaival együtt
Az űrbe, egyre tisztátalanabban, kontúrtalanul,
Mindez fejlődésének bizonyítékaként olvasandó,
Az állvány, melyen a dráma kibomlik
Önnön megelégedésére, s a mi álmodozásunk
Zárlataként, minthogy soha sem hittük volna,
Hogy egyszer véget ér, az elnyűtt napsütésben, a festett
Ígéret szerint, melyet zálogként, kötelékként mutat fel.
Ez a leírhatatlan, soha-meg-nem-határozható nappal
Maga a titok, ahol zajlik,
És nem térhetünk eztán vissza a különböző,
Ellentmondó megnyilatkozások gyűjteményéhez,
Az elsődleges szemtanúk emlékezetének
Csúsztatásaihoz. Annyit tudunk,
Hogy kissé korán érkezünk, s hogy
E mai napban van valami különleges, kőbe vésett
Mainapság, amit a napfény hűen reprodukál
A gallyak árnyékával a vidám
Járdán. Nincs korábbi nap, mely ilyen lett volna.
Régen azt gondoltam, mind ugyanolyanok,
És hogy a jelen ugyanolyannak tűnhet mindünknek,
De már elszivárgott a félreértés, amint az ember
Folyton belefónódik önmaga jelenébe.
Mégis, a „költői”, szalmaszárga tér,
Az a hosszú folyosó, amely a festményhez, önnön
Elsötétülő ellentétéhez visszavezet – valóban

A „művészet” koholmánya volna mindez, nem is
Valódi, nem is egyedi? Nem akként nyújt-e menedéket
A jelenben, melyből menekülünk folyton,
Majd visszatérünk hozzá, úgy, ahogy a napok vízkereke
Rója a maga eseménytelen, mégis derűs köreit?
Azt hiszem, annyit állítana, ez itt a ma,
Miből ki kell jutnunk, amint a tömeg
Nyomul végig a múzeumon, hogy
Kijusson még zárás előtt. Nem élhatsz odabent.
Minden praktikát kikezd a múlt szürke máza:
Javítás és befejezés titkait, melyeket élethosszig
Tanulnánk, s melyeket fekete-fehér illusztrációkká
Fokoz le a könyvben, hol a színes képek
Ritkák. Ekként fokozódik le az idő,
Nem marad különleges idő. Nem említi
E változást senki; még azt hinnék,
Csak magára akarja fölhívni a figyelmet,
Fokozandó a rettegést: nem lehet innen kijutni
Az egész gyűjtemény megtekintése nélkül
(Kivéve az alagsori szobrokat:
Azok ott vannak, ahová valók).
Fátylat ölt a mi időnk, megalkudva
A portré kitartó akarataival. A tulajdonunkra
Utal, s arra, amit titokban reméltünk tartani.
Nincs szükségünk festményekre, sem
Idős költők versikéire, ha
A robbanás ennyire precíz, ilyen finom.
Van-e bármi értelme akár csak elismerni
A létét ennek az egésznek? Valóban
Létezik? A kényelem, hogy efféle előkelő
Időtöltésekbe merüljünk, immár biztosan
A múlté. A mának nincs margója, elmossa peremével
Az érkező esemény, ugyanaz az anyag,
Megkülönböztethetetlenek. A „játék” valami más;
Az létezik: egy kimondottan önnön
Demonstrálására szerveződött társadalomban.
Másik út nincs, és azok a seggfejek,
Akik mindent összezavarnának a tükörjátékaikkal,
Melyek megsokszorozni látszanak kockázatot és lehetőséget, vagy
Legalábbis félrevinnék a kérdést az elfojtott gúny
Ködében működő, az egész felépítményt rongáló,

Mindent bekebelező aura légkörében,
Nem számítanak. Kimaradnak a játékból,
Mely nem is létezik, amíg ők részt nem vesznek benne.
Ellenséges univerzumnak tűnik ez, de,
Ahogy a filozófusok gyakran rámutattak,
Minden egyes individuum eleve ellenséges a másikkal
Szemben, annak kárára létezik, ám legalább
Ez a dolog, a néma, osztatlan jelen rendelkezik
A logika igazolásával, és ez végül is nem rossz dolog,
Vagy nem volna az, ha az előadás módja
Nem gyűrűzne be a végeredménybe, saját
Karikatúrájává téve azt. Így zajlik
Folyton-folyvást, akár a játékban,
A szobát elsuttogott mondat járja körbe,
Amiből a végére valami egészen más lesz.
Ez az alapelv, mi eltéríti a műalkotást
Alkotója szándékától. Nincs sehol,
Amiről beszélni kezdett vagy beszélni akart
Elsősorban. Virágok csábítják,
Nyílt örömök, majd önvád (bár titokban
Elégedett az eredménnyel), úgy képzelve,
Hogy volt mondanivalója és hogy egyfajta lehetőséget
Gyakorolt ki, melynek alig volt tudatában,
Nem vette észre, ahogy a szükségszerűség az ilyen
Döntéseket meghíúsítja, hogy valami
Újat alkosson magának, mert más út nincsen,
Mert a teremtéstörténet szigorú törvényekkel
Halad előre, és mert így
Elvégeztetett mindez, de soha nem az,
Amit befejezni vágytunk, mit kétségbeesve
Akartunk világra szülni. Parmigianino
Belátta ezt, nyilván, míg élet-akadályozó
Feladatán munkálkodott. Látnia kell az embernek
A szándék tökéletesen plauzibilis megvalósítását
A kifinomult, már-már túl lágy (ám mégis oly
Enigmatikus) végeredményben. Van-e
Hát bármi komolyan vehető
E másságban, mely benne foglaltatik legátlagosabb
Tennivalóinkban is, és ami mindent megváltoztat,
– Kevéssé vagy mélyen – míg kitépi a teremtés
Anyagát, bármily teremtését, nem pusztán a művészt,

Kezeink közül, hogy aztán valamilyen közeli, szörnyű csúcson
Állítsa föl, túl közel, hogy ignoráljuk, túl messze,
Hogy beavatkozzunk. Ez a másság, a
„Nem-mi-vagyunk”, ez minden, mi a tükörben
Látszik, bár senki meg nem mondhatja,
Miként lett épp ilyen. Egy hajó,
Ismeretlen színeket lobogtatva a kikötőbe ért.
Idegen agyagoknak adsz utat, zúzzák szét
Napjaid, felhőzzék el a kristálygömb
Fókuszát. Úgy sodródik el a jelenet,
Mint gőz a szélben. A termékeny
Asszociációk, melyek eddig oly könnyen
Érkeztek, nem jönnek többé; vagy csak ritkán.
Színezésük kevésbé élénk, verte őket
Őszi eső, orkán, pusztulnak, besározódnak,
Ezért kaptad őket vissza, mert értéktelenek.
Mégis, efféle teremtményei vagyunk mi a szokásoknak, hogy
Célzásaikat folyvást magunk körül érezzük, mint zavarják
Ügyeinket. Csak a szexet venni komolyan,
Persze ez is egy lehetséges út, de míg a homok sziszeg,
Ők nekiindulnak a nagy csúszdának, mely a történetekbe
Torkollik. Ez, mi elmúlt,
Ez van itt most: a festő
Tükörrarca, melyben elidőzhetünk, szabad
Frekvenciáról kapva indíttatást
És álmokat, míg az árnyalat már fémes,
A szélek és a hajlatok durvábbak. Mindenkinek
Megvan az univerzumról a maga nagy elmélete,
Ami nyilván nem a teljes történet,
De végül úgyis az számít csak, ami a személyen
Kívül esik, kinek-kinek magának is, de legfőként nekünk,
Akiknek semmi más segítsége nincs, hogy miként
Dekódoljuk ember-méretű hányadosunk, csak a másodkézből
Való tudás. Bár tudom,
Más ízlése segíteni
Nem fog, elvetendő, meglehet.
Tökéletesnek tűnt egykoron – csillanás a finoman
Szeplős bőrön, nedves ajkak, amik épp egy nagy beszédbe
Készülnek távozni, és a ruhák, bútorok
Otthonos látványa; mit az ember könnyen elfeled.
Maga az éden lehetett volna: egzotikus

Menedék a túl-fáradt világban, de a kártya
Nem így akarta, és úgysem pont ez lett volna
A lényeg. A majmolt természetesség az első lépés
Tán a belső megnyugváshoz,
De csak az első lépés, mi után
Csak az „isten hozott” fagyott gesztusa marad
Bekarcolva az anyagibb, mögöttes légbé;
Valamiféle egyezmény. És igazán nincs
Időnk ilyesmire, legfeljebb
Fellángolás lehet ez. Minél előbb elég,
Annál jobb a szerepkényszerünknek.
Ezért könyörgök, hogy vond vissza azt a kezet,
Ne ajánld se pajzsaként, és ne üdvözölj vele
Az üdvözlés pajzsaként, Francesco:
Mert elfér még egy töltény a helyiségben:
Nézésünk a távcső
Rossz végén, amíg te szédítőbb sebességgel
Zuhansz hátrafelé, mint a fény, hogy aztán bepréselődj
A szoba vonásai közé, egy sosem postázott
Meghívó, a „mindez csak álom volt”
Szindrómája, hol a „mindez” tömörsége jelzi
Elégtelenségét. Létezése
Valós volt, bár zaklatott, és a megszakított álom
Fájdalma immár nem ér föl a diagramig,
Mely még mindig ott feszül a szélben,
Nekem kiválasztva, nekem szánva, anyaggá váltan
Szobám álcázott sugárzásában.
Láttuk a várost; tükrös, domború
Rovarszem az. Az erkélyén történik
Minden, és odabenn folytatódik,
De maga az esemény a parádé hideg, szirupos
Folyása. Behatárolva érzi magát az ember,
Nyomok után kajtatva szűri az áprilisi napfényt,
Az adott paraméternek pusztán csak nyugalmas
Könnyűségében. A kézben nincsen kréta,
Mi egész volt, darabjai hullnak,
S már nem tudja, hogy tudta, csak
Itt-ott, az emlékezés hideg
Zsebeiben, suttog időtlenül.

(KRUSOVSKY DÉNES és LANCKOR GÁBOR fordítása. Kontrollfordító: LENGYEL ZOLTÁN)

Ez a szoba

A szoba, amibe beléptem, ennek a szobának az álma volt.
Bizonyára az enyémekek voltak ezek a lábak a díványon.
Az ovális arckép
a kutyáról: én voltam fiatal koromban.
Valami vibrál, valamit elhallgattak.

Minden nap makarónit ettünk ebédre,
kivéve vasárnap, amikor rávettek egy kis fürjet,
hogy felszolgálják nekünk. Ezeket miért mondom el neked?
Még itt se vagy.

Arckép kecskével

Olvastunk egymásnak. Néha másoknak.
Csendesen olvastam a lapszél,
amikor hullottak a galambok, komor idő volt
kint. Talán egy pillanat alatt,
mondta. Sose jött el az a pillanat.
Most valami mást olvastam,
nem számított. Más emberek jöttek és
lehullajtották önéletrajzaikat. Nem voltam munkanélküli,
egyébként. Valaki el akart tűnni
teljesen ebben a lehetetlen évszakban.

Caravaggio és követői

Te vagy a kedvenc festőm. Bár alig ismerem
munkáidat. Néhány követőd ismerem:
Mattia Pretit, aki olyan keményen gürcölt azért a kis
hatásért (bár ez is elég volt). Luca Giordanót, beleértve
a legsötétebb vörösöket, amiket valaha festettek, és a ragyogó zöldeket,
úgy tudták, felfedezte a gyűszűvirágok titkát.

De túl késő volt. Már eltűntek,
mert egy másik helyre ültették őket.
Valaki felküldött egy kenyeret
egy palack borral együtt, hogy felvidítsa,
de a gyűszűvirágok ősrégi titkát sosem
találják ki, és sosem tűnik el.

Mondom, ha összeszámolnád a szalmát a kazal
szélén, az talán olasz lenne. Vagy másfelől, nem.
Iowában ezek a dolgok megvannak nekünk,
szintén, és a szemhéj avatatlan láthatáraiban
lógnak, este, szinte a semmiből. Mit mondott a nő,
ott hátul, a kezdésnél? „A szomszédasszony
virágai mindjárt fel fognak szállni,
és mihez kezd majd akkor szegény Robin?” Ez igaz, két másodpercenként
[lőtték fel őket,
mint a rakétákat a kilövőállásból, és nem könnyezett senki sem, még csak
[nem is törődtek vele.

Nézz ki az ablakon, valamikor, tényleg, és meglátod,
hogyan hol a különbség. A bozót dala
nem képes elfojtani annak rejtélyét, amiből lettünk,
annak, hogyan értünk egyet, először érdekel egy dolog, majd egy másik,
amíg egy széles sugárúthoz nem érünk, aminek a középvonala
fákkal zsúfolt, amiknek eszeveszettül hántják le aranyderes színű kérgét,
talán, vagy ír szetter színűt. Az ember várhat a járdaszegélyen egész
életében, már amennyire valakit érdekel, vagy átkelhet,
ha a lámpa zöldre vált, mint a moaréfüző
zaffir ráncai, amivel Luca Giordano vesződhetett.
Most ez az élet. De, ahogy Csirke Lenke mondta Pulyka Julcsának, valami
körös felettünk, el akar pusztítani minket, de még vár,
hogyan mire, azt nem tudja senki sem.

A múzeum estélyén, ennek ellenére, néhányan sugdolóznak, mint a sztárok,
spontán beszélgetnek egymással, mikor az örök már hazamentek.
„Miért bámult annyira az a férfi? Minden délután úgy tűnt, mintha engem
bámulna, bár úgy tűnik, nem látott semmit. Csak a reménytelen szerelem
látványának foszlányát, a medence mellett. Nem bírtam tovább
elviselni, de szerencsére nem is kellett. Az esetnek
vége. Közeleg az idő, mikor valamelyik oldalra kell állnunk,
most, nagyon közel.”

Ébren alvók

Cervantes aludt, mikor a *Don Quijotét* írta.

Joyce aludt az *Ulysses*nél A bolygó sziklák része alatt.

Homérosz elbóbiskolt, és néha elaludt az *Iliász* nagyobb része alatt; de ébren volt,
[mikor az *Odüsszeiát* írta.

Proust végighortyogta *A fogoly lányt*, ahogy nyomában az olvasók hada.

Melville elaludt a kormánynál a *Moby Dick* nagy részénél.

Fitzgerald átaludta *Az éj szelíd trónját*, ami nem olyan meglepő,
de az eléggé furcsa eset, hogy Mann éppen *A varázshegy* emelkedőin szunyókált
[volna – még inkább, hogy meg is írta.

Kafka, persze, nem aludt sosem, még akkor sem, amikor nem írt vagy munkaszüneti
[nap volt.

George Eliot írási szokásairól nem sokat tudunk, úgy vélem, néhány percet
[alhatott, felébredt, írt valamit, majd visszabújt aludni.

Lew Wallace ebéd utáni szunyókálása, hihetetlen, pont a *Ben-Hur* fogatversenyére
[esett.

Emily Dickinson a rideg, keskeny ágyában aludt Amherstben.

Amikor felébredt, ott lehetett az ablaküvegen egy új vers, amit Dér Jankó írt fel rá;
[kint, csilingeltek az üveglevelek.

A jó öreg Walt horkolt miközben írt, és, ahogy közlünk oly sokan, bizonygatta,
[hogy dehogy.

Maugham a Riviérán hortyogott.

Agatha Christie jóízűen aludt, ahogy a nők szoktak, ezért lettek olyanok a regényei,
[mint az uzsonnai szendvicsek – művésziek, többnyire.

Én akkor alszom, amikor nem tudom elkerülni; az írásom és az alvásom
[folyamatosan fejlődik.

Mást is el kell még mondanom, de téged ez nem nagyon fog visszatartani.

Sose menj szórakozni hajóra egy íróval – nem tudnak beszélni, ha vízen vannak.

A madarak pocsék szerepmintákat adnak.

Ajtót kellene mutatni egy filozófusnak, de ne, semmilyen körülmények között se,
[próbáld ki.

A rabszolgákból jó cselédek lesznek.

A fogmosás nem mindig javít a megjelenésen.

Tarts tiszta rongyokat a régi párnahuzatokban.

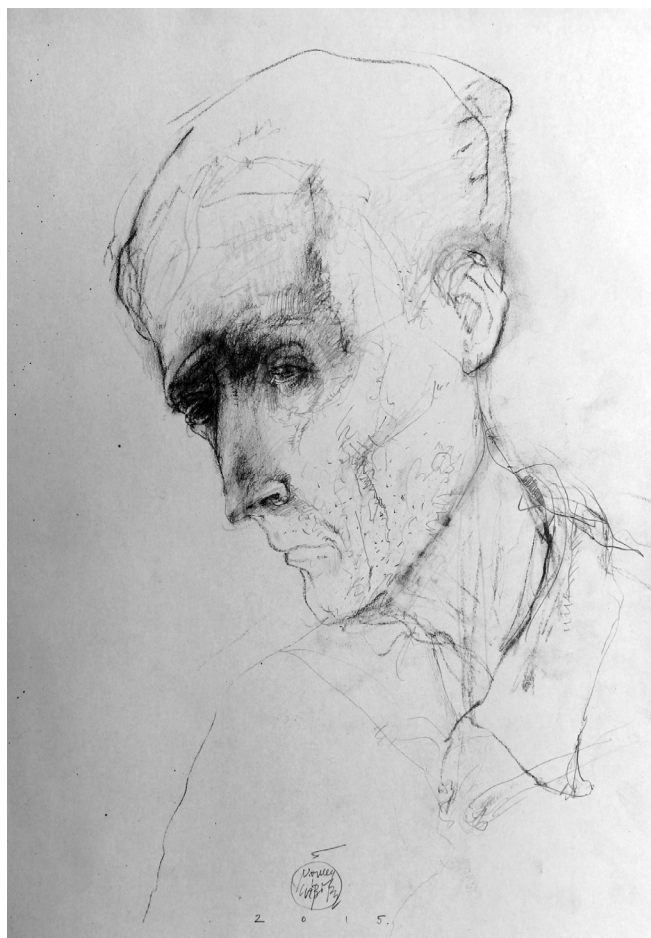
Csak akkor etesd meg a kutyát, ha ugat.

Öblítsd le a tealeveleket a WC-ben, a kávézaccot a mosogatóban.

Óvakodj a névtelen levelektől – talán te írtad őket, mikor az alvás beléd tódult

[szótlánul.

PUSKÁS DÁNIEL fordításai

ELFELEJTETT PORTRÉ XIX. (A KÖLTŐ). 2015. GRAFIT, SZÉN PAPÍRON, 30×21CM